

MİMARLIKTA STANDARDİZASYON-“YER” GERİLİMİ BAĞLAMINDA KULLANICI KATILIMI VE “HALF A HOUSE”

Standardization in Architecture User Participation in the Context of "Place" Tension and "Half a House"

Merve ORAKCI^{1*}

¹ Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı Doktora Programı, 07070, Antalya, Türkiye, Orcid No: 0000-0003-4984-0935

Makale Bilgisi

Makale Geçmişi:

Geliş	21.10.2022
Düzeltilme	03.12.2022
Kabul	03.12.2022

Anahtar Kelimeler:

Konut
Half a House
Kullanıcı Katılımı
Mesken Tutmak
Yer

ÖZ

Mimarlık disiplini felsefeden oldukça etkilenen, varlık tanımını mekan ve yer kavramlarıyla açıklayan bir disiplindir. Yer, insanların ilişki kurdukları, değdikleri, bağlandıkları mekânlar, anlamlı konumlardır. İkamet etmek, canlıların “var olmasının” biçimlenmesidir. Heidegger’e (1971)’e göre mekân, insanın çevresi ile kurduğu ilişkidir ve mimarlar tarafından sunulan bir hizmet olarak algılanmamalıdır. Bu çalışmada Heidegger bakış açısından yola çıkılarak öncelikle mimariye felsefenin etkisiyle eklenen kavramlar açıklanmıştır. Amaç, örnek olarak seçilen projede sözü geçen kavramların karşılık bulup bulmadığını değerlendirmektir. Bu süreci anlayabilmek için Endüstri Devrimi’nden sonra kentlerde hızla artan barınma ihtiyacına karşılık vermek için yapılan uygulamalar, mimarlar ve kuramcılar tarafından önerilen çözümler ve mimarın standardizasyona bağlı olarak değişen rolü irdelenmiştir. İncelenen uygulama; Elemental şirketi tarafından düşük gelirli aileler için tasarlanan Half a House projesi, mimarlıkta katılım fikrinin örneklerinden olup felsefenin mimariye kattığı kavramlar üzerinden yorumlanmıştır. Half a House projesinde mimar kuramcıların önerdiği kullanıcıyı sürece katma çabasını göstermiş, kullanıcılara kendi mekanlarını tasarlayarak felsefenin mimariye kazandırdığı kavramlar olan “mesken tutmak”, “yer yapmak”, “varoluşunu tanımlamak” fırsatını vermiştir.

Article Info

Article History:

Received	21.10.2022
Revised	03.12.2022
Accepted	03.12.2022

Keywords:

Dwelling
House
Half a House
User Participation
Place

ABSTRACT

It is a discipline that is highly influenced by the philosophy of architecture and directs the definition of being with the concepts of space and place. Places are places where people relate, change and connect, guiding positions. To reside is to form “existence judgments” of living things. According to Heidegger (1971), space is the relationship the house establishes with its surroundings and should not be perceived as a service produced by architects. Starting from the point of view of this escape Heidegger, first of all, the concepts directed by philosophy to architecture are explained. The aim is to explain that the project selected as an example does not correspond to the aforementioned concepts. In order to understand this process, the applications built to respond to the rapidly increasing housing needs in cities after the Industrial Revolution, the solutions produced by architects and theorists, and those that emerged depending on the architect’s standardization were examined. Examined application; The Half a House project, designed by Elemental company for low-income forests, is an example of the idea of creating architecture and is interpreted through the concepts that philosophy adds to architecture. In the Half a House project, the architects, led by theorists, made an effort to include the user throughout the period, and by designing their own secret spaces, the concepts that philosophy brought to architecture, “dwelling”, “making space”, “encompassing existence” disappeared.

* Corresponding author.

To Cite This Article: Orakci, M. (2022). Mimarlıkta Standardizasyon-“Yer” Gerilimi Bağlamında Kullanıcı Katılımı ve “Half a House”. Akdeniz University Journal of the Faculty of Architecture 1(2), 151-172

1. GİRİŞ

Mimarlık insana ve nesneye dair imkânın, varlığın, ortamın mekân ile tanımlandığı; kullanıcı davranışlarını tepkiye dönüştüren, ikilikler barındıran, katmanlaşarak çoğalan bilgiye sahip, kendisine yönelik anlam ve değerle ilgili soruları olan ikinci düzey bir etkinlik alanıdır ([İnam, 2002](#); [Aydınlı, 2004](#); [Cevizci, 2019](#); [Uluoğlu, 2002](#)).

Mimarlık disiplini mekânı üretme sırasında tasarım nesnesini (mekân-çevre-evren, ([Yücel, 2002](#))) anlamaya ve yorumlamaya çalışır. Mekânı anlama çabası, kendi üzerinden sorgulamalara gitmesi, varlık konularını irdelemesi; mimarlığın kendi üzerinde yoğunlaşarak felsefe ile yakından ilişki kurduğunun göstergesidir. Bu ilişki filozoflarca da sıkça ele alınan varlık alanı ile başlayıp insanın duygu-düşünce-yaşamı ve sığınağı olan mekânı irdelemek ile devam etmektedir.

Felsefe, Şentürer'in tanımıyla "varoluşun anlamı ve doğası üzerine bilgi araştırması, bu ve benzeri durumlar üzerine eleştirici düşünceye dayanan fikirler sistemi kurmaktır". Mimarlıkta tasarım nesnesinin oluşum süreci; "algısal, kavramsal, kuramsal, kurgusal" yönleri sebebiyle "felsefi süreç" olarak adlandırılabilirken; felsefenin de dünya, insan ve mekân konularındaki yorumları mimarlıkla ilişkilendirilebilir ([Şentürer, 2002](#)).

Mimarlığın temel konularını 1950-1951 yıllarında yazdığı üç metinde ele alan filozof Martin Heidegger insanın dünya üzerinde varoluşunu "mesken tutma" kavramı ile açıklamış, inşa ve iskân kavramlarını birlikte değerlendirmiş ve teknokratça duruşa karşı çıkarak mimarların karşısında yer almıştır. Filozofun bu yaklaşımından yola çıkarak mimar ve mimarlık tanımını irdelenmeye değerdir.

Mimarlığın zaman içinde değişen tanımlarında Rönesans'ın, Endüstri Devrimi'nin, toplumsal etkileşim ve dönüşümlerin ve teknolojinin etkileri olmuştur. Mimarlığın icrasında da zaman içinde toplumsal değişimlerden beslenen/etkilenen farklılıklar meydana gelmiştir. Özellikle Endüstri Devrimi ile gündelik hayatın parçası olan standardizasyon, kullanıcı, ürün olguları mimarın dönemin ölçüme ve düzene dayalı teknokrat kimliğine katkı sağlamıştır. Mimar standart insan için kısa sürede çok sayıda üretilebilecek mekânlar oluşturmaktadır.

Kırdan kente göçü hızlandıran endüstrileşme barınma ihtiyacını çözülmesi gereken bir sorun haline getirirken kentsel mekânda düzen arayışları toplu konut ve sosyal konut yaklaşımlarını beraberinde getirmiştir. 1960'lı yıllarda yaşanan sosyal değişimler ile gündeme

gelen katılım kavramı, kişinin tercihlerini, algılarını, deneyimlerini ve davranış hedeflerini merkeze alan yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Katılım kavramının beraberinde getirdiği esneklik ve adaptasyon ilkeleri mimarın mekân üretimi üzerinde yeniden kafa yormasına ve çözümler üretmesini gerektirmiştir.

Toplu konutların oluşmasındaki ilk sebepler ile (gecekonduların dönüştürülmesi fikri) aynı sebepten beslenen, kullanıcı katılımlı, esnek, adaptasyon yeteneği yüksek mekânlar üretmeyi hedefleyen projelerden bir tanesi Elemental şirketinin Şili’de başlattığı “Half a House” projesidir. Bu çalışma kapsamında felsefenin mimarlık camiasını ve mekan kavramını etkileyen kavramları olan yer, mesken tutmak, inşa etmek üzerinden Heidegger bakış açısı ile mimarlık ve mimarın süreç içinde yaşadığı değişim ve katılım kavramlarının irdelenmesi hedeflenmiştir. Half a House Projesi de sözü edilen kavramların yer bulduğu bir proje olarak görülmüş ve bu bağlamda tartışılmıştır. Değerlendirilmek üzere seçilen proje, mimarın felsefeye başvurması ve mimarlık / mimarın görevleri üzerine yeniden düşünmesi ile başlayan ve sonrasında tüm ekibin ve yöntemin mimar tarafından katılım odaklı yürütülmesi şeklinde devam eden bir sürecin örneğidir.

Half a House Projesi sakinlere yarısı bitmiş iyi bir ev (altyapı ve ıslak hacim çözümleri yapılmış) teslim ederek kalan yarısını kullanıcının yeteneğine ve taleplerine göre şekillenebilmesi için bırakır. Konut sakinleri evin yarım kısmını “tamamlayarak” kendi mekânlarını oluşturmuş, “mesken tutmuş” ve bu sayede “var olmuş” olurlar.

2. İKAMET, MESKEN TUTMAK VE MİMARLIK

Mekân ve yer kavramları benzer anlamda kullanılsa da ince sınırlar ile birbirinden ayrılmaktadır. Mekân matematiksel olarak ifade edilebilen soyut bir kavram, “yer” ise kişinin bulunduğu mekânla ilişki kurmasıyla oluşan, içselleştirilmiş, aidiyet hissi uyandıran, toplumsal izlerin okunabildiği bir kavramdır ([Özcan ve Güngör, 2019](#)). Mekân; kişinin konumlandığı, temelde barınma gereksinimini karşıladığı, varoluş ile ilgili olasılıkları değerlendirdiği, özne-nesne ilişkisi ile yaşanan “yer”e dönüşen bir ortamdır. Yaşam biçiminin mekâna yansımaları, sosyal, psikolojik, kültürel, tarihsel etki alanlarının mekânla ilişki kurması ve mekâna kendine özgü bir karakter kazandırması onu “yer”e dönüştürür ([Aydınlı, 2004](#)).

Felsefi metinlerinde ilk kez kavram olarak “yer”den söz eden Martin Heidegger, soyut ve matematiksel olarak ifade edilen “mekân”ın bireyin deneyimlemesi, içselleştirmesi yoluyla

kavranan “yer”e dönüştüğünü belirtmiştir ([Heidegger, 1977](#)). “Mekân” matematiksel ve soyut olarak kavranan bir olgu iken “yer” insan deneyimi yoluyla kavranır ([Yılmaz, 2013](#)). İnsan dünyada ‘yüzer-gezer’ bir zihin olarak varlığını sürdürmez. Bu nedenle “mesken tutma”lı ve belli bir ‘yer’e ait olmalıdır. Heidegger’e göre “dünyada-olmak”, dünyada “evde olmak” ancak mesken tutmakla mümkündür. Mesken tutmak; kişinin çevresiyle özdeşleşmesi anlamına gelir ve insani varoluşun temel güdüsüdür ([Ojalvo, 2012](#)). Mimarlık da mesken tutmaya hizmet eder ve kişilerin kendilerini keşfedecekleri yerler üretme noktasında devreye girer çünkü kişiler mesken tutarak dünyadaki konumlarını ve içinde buldukları durumları analiz etme fırsatı bulurlar.

Heidegger 1950-1951 yıllarında ürettiği, mimarlık alanı ile direkt ilişki kurduğu “Şey” (1950), “İnşa Etmek İskân Etmek Düşünmek” (1951), “...şiiirsel biçimde, insan mesken tutar...” başlıklı metinleri ile mekâna verdiği önemi ve mimarlığa duyduğu karşıtlığı gözler önüne serer. Filozofun yazılarında “nesne” ile “şey” arasındaki karşıtlık bağlamında “nesne”; soyut ve dünyevi varoluşumuzla ilişkisinin zayıf olması ile “şey” ise insanın dünya ile kurduğu ilişkinin parçası olarak tarif edilmiştir ([Heidegger, 1971](#)).

Filozofa göre, insanlar çevrelerini önce oraya yerleşerek ve duygusal tepkiler vererek anlamlandırır. Bu bakış açısıyla “inşa etmek” insanların kendilerine dünyada bir yer biçme çabasını zamanla fiziksel bir yapıya kavuşturur. Söz konusu yapı (bina) insanın varoluşunu konumlandırır. Bina insanı varlığının etrafında şekillenip düzenlendiğinde, aynı zamanda bu varlığın faaliyetlerini zamanla düzene sokar ([Sharr, 2013](#)). Heidegger’in inşa ve iskân kavramlarıyla tanımladığı anlamlandırma çabası zaman içinde meydana gelir. İskân etmek inşa etmeyi gerektirir; inşa etmek de iskân etmenin gereklerine yanıt verir ([Şentürer, 2002](#); [Aydın, 2004](#); [Örnek, 2015](#)).

Binaları “inşa edilen şey” olarak tanımlayan Heidegger, inşa ve iskân faaliyetlerinin insanların “yer”deki şeylerle ilişkisi ve yere anlam verme çabaları olması yönüyle birbiriyle ilişkili olduğunu düşünür.

“çünkü inşa etmek iskân etmeye giden yolda yalnızca bir araç değildir-inşa etmek kendi içinde zaten iskân etmektir” ([Heidegger, 1971](#)).

Heidegger’in bakış açısıyla bina (inşa edilen şey) her zaman için mimarlığa yeğ tutulmalıdır. Çünkü mimarlık, insan varoluşunun temel bileşeni olan “iskân etmek”ten bağımsız düşünülmemesi gereken “inşa etmek” eylemini rasyonalize eden, onu sistematik

etkinlik alanına dönüştürmeye çalışan bir disiplindir. İnşa etmek uzman meslek insanlarının sunduğu bir hizmet değil, insanın dünya ile kurduğu ilişki biçimidir ([Yılmaz, 2013](#)).

Temelde (hem mimari, hem de mimarlık eylemi olarak) mimarlık doğanın değiştirilmesini ve dönüştürülmesini amaçlar ([Yücel, 2002](#)). Mimarlık, toplumsal dönüşüm ve değişimden direkt olarak etkilenen ve etkileşimlere göre dönüşüp şekillenen bir disiplin alanıdır. Zamana ve kültüre bağlı olarak mimarlık nesnesi, kullanılan teknoloji ve malzemeler, eylemin uygulanma biçimi değişim gösterir ([Hacılibeyoğlu, 2014](#)).

Rönesans ile birlikte ortaya çıkan tasarım kavramı özne-nesne mesafesinin artmasına sebep olmuştur. Rönesans'a kadar fiziksel çevreyi günlük yaşantısı içinde dönüştüren, tasarlayan, değiştiren «kullanıcı özne», profesyonel meslek insanının mekân tasarlama sürecini üstlenmesiyle üretilen mekânı sadece kullanmaya başlamıştır ([Atay ve Demir, 2012](#)).

Endüstri Devriminin başlangıcı sayılan buharlı makinelerin üretimde kullanılması, küçük imalathanelerin fabrikalara dönüşmesi süreci toplumun her alanını etkilemiştir. Tarımda makinelerin kullanımının artmasıyla insan gücüne ihtiyacın azalması, şehirlerde endüstriyel eylemlerin belirli alanlarda toplanmasıyla birlikte kırdan kente göç hızlanmıştır ([Biol, 2006](#)). Endüstrileşmenin toplum ve üretim biçimi yapısında meydana getirdiği değişimler mekâna ve mekânın kullanımına da yansımış, büyük üretim yapıları inşa edilmiştir.

Endüstri Devrimi, kentleşmenin hızlanmasını sağlamış toplumsal yapıda, sanatta, teknolojiye, malzemede, üretim biçimlerinde pek çok değişikliği beraberinde getirmiştir ([Bingöl, 2019](#)). Üretimde makinelerin kullanılması seri üretim ve standartlaşma kavramlarını oluşturmuştur. Amaç aynı üründen en kısa sürede, çok sayıda, düşük maliyetle kârı arttırmak için üretim yapmak şekline dönüşmüştür ([Eyüce, 2011](#)).

Endüstri devrimi ile birlikte Kartezyen düşüncenin getirisi olan özne-nesne mesafesi derinleşmiş ve kullanıcılar kendileri için üretilmiş standart ürünü kullanmaya başlamıştır ([Atay ve Demir, 2012](#)). Mekânlar da aslında var olmayan ancak standart olarak kabul edilen, aynı toplumun standart bireyleri için tasarlanmaya başlanmıştır.

Hızlı kentleşmenin sonuçlarından birisi de kentlerde biriken nüfusun barınma ihtiyacıdır. Kentin yeni kullanıcıları için en kısa sürede, kitlesel konut üretimini sağlayıp barınma ihtiyacını karşılamak teknokrat mimarın işidir. Mimar tarihsel, kültürel, yerel referanslardan arınmış, çağın gereklerine uygun, «anonim kullanıcı» için çok sayıda, kusursuz düzende mekân üretmek

ile sorumludur. Artık mimarlık anıtsal, biricik, ayrıcalıklı olan yerine anonim, standart, çoğaltılabilir olan ile ilgilidir. Mimar her şeyi bilir, kusursuzu formüle eder ve toplumu yeni insan tipine dönüştürebilir ([Atay ve Demir, 2012](#)).

Endüstri devrimi gibi köklü değişimler üretim, iş bölümü, uzmanlık alanlarındaki dönüşümlerle birlikte; Eski Babil'deki mimarın, orta çağdaki yapı ustasının, endüstri toplumundaki diplomalı mimarın toplumla olan karşılıklı ilişki, beklenti ve sorumluluklarını aynı zamanda birbirini yaratan ve etkileyen bu süreçler içerisinde köklü bir şekilde farklılaştırmıştır ([Gürsel, 1993](#)).

3. MEKÂN OLUŞTURMA SÜRECİNDE KATILIM FİKRİNİN GELİŞİMİ

İnsanlar için en önemli yer olan “ev” ise mimarlık tarihi boyunca her toplum için en öncül uğraş olmuştur. İnsanlık tarihi boyunca farklı kültürlerde ve coğrafyalarda farklı biçimlerde karşımıza çıkan ev kavramı insanın dış ortamın olumsuzluklarından korunmak için yaptığı, yaşam gereksinimlerini karşılamaya çalıştığı ve aidiyet hissi ile bağlandığı mekândır. Ev yapmanın sadece barınma-korunma açısından değil psikolojik ve anlamsal-sembolik olarak da insan için önemi büyüktür. Mağaralar ile karşılanan korunma-barınma ihtiyacı zaman içinde geçici çadır-kulübe yapımı, taşı ve toprağı şekillendirmek, yerleşik hayata geçiş ile ilk konut örnekleri, teknolojinin ve bilgi birikiminin gelişmesi ile de bildiğimiz anlamda farklı birim ve malzemelerden oluşan “inşa edilen” mekânlar halini almıştır.

Kırdan kente geçiş ile birlikte mekânlar bireysel ihtiyaç yerine toplum için üretilen hacimlere dönüşmüştür. Bireyin deneyimi yerine evrensel hedeflere yaklaşmak ve birbiri ile rekabet eden toplumlar olmak asıl amaç haline gelmiştir. Endüstri devriminin köklü değişikliklere uğrattığı üretim yöntem ve süreçlerindeki değişim mekânlara ve kentlere de yansımıştır.

Endüstri devriminin şehir yapısında öne çıkan üç unsur; fabrika, kentleri saran demiryolları ve kentsel çöküntü bölgeleridir. Hızlı kentleşme, sağlıksız konut alanları ve altyapı eksikliği çözülmesi gereken sorunların başında gelmektedir. Üretimin seri ve yoğun boyutlara ulaşması toplumsal hayattaki katmanlaşmayı ve değişimi başlatmıştır. Barınma kültürü; çalışma ve yaşama mekânının bir arada konutta gerçekleştiği düzeni geride bırakmış, çalışmak ve üretmek için konutun içindeki atölyelerden fabrikalara gidilmeye başlanmıştır. Yeni düzene göre ihtiyaç olan konutlar da yine yapı ustaları tarafından değil mimarlar tarafından yapılmaya başlanmıştır.

Sosyal ütöplastler tarafından önerilen toplu konut fikri ilk olarak Sovyetler Birliđinin uygulamalarıyla hayata geçmiştir. Toplu konut ve sosyal konut kavramları sıklıkla birbirinin yerine kullanılan kitlesel konut ihtiyacını karşılamak üzere planlanan konut sunumunu ifade etmektedir. Toplu konut öncelikle, kapitalist ‘konut pazarı’ ya da ‘konut endüstrisi’ tarafından üretilen konut yerleşmelerini ifade eden bir terimdir. Genel anlamda tek defada çok sayıda üretilen konutlar tanımlanmaktadır. Sosyal konut ise devlet, yerel yönetimler ya da sosyal kuruluşlar tarafından yapılan ve kısmen kapitalist pazarın dışında bir üretimi ifade eder. Özellikle toplumun dar ve orta gelir gruplarına yönelik kiralanmak ya da satılmak üzere üretimi kamu otoritesi tarafından sübvansede edilen konutları ifade etmektedir. Sosyal konut kavramının içerdiği başat özellikler en genel anlamda, kamu teşebbüsü olması, ticari bir nesne olarak konutun değerlendirilmemesi, kâr amacı güdülmemesi, yapım hızı ve yapım maliyeti açısından etkin bir planlama talep etmesi olarak sıralanabilir ([Muthesius, 1992](#)).

1920’li yıllarda gelişen modern mimari hareketle toplu konutlar, konut blokları, komün konut konuları toplum mühendisi mimarlar tarafından ele alınmıştır. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra üretilmiş toplu konut alanları ihtiyacı karşılamış ancak sonradan eleştirilere hedef olmuştur.

Bu kapsamdaki örneklerden 1955’te tamamlanan Pruitt-Igoe, 23 hektarlık alanda 33 adet 11 katlı apartman içeren kompleksin tamamında 2.870 birim olan ve Birleşik Devletler’deki en büyük yapı topluluklarından biridir. “Daireler kasten küçük yapılmıştı. Asansörler sadece birinci, dördüncü, yedinci ve onuncu katlarda durmakta ve yığılmayı önlemek için apartman sakinlerini merdivenleri kullanmaya zorlayan çözümler sunulmaktadır. Aynı katlar büyük ortak koridorlar, çamaşır odaları, ortak odalar ve çöp bacalarıyla donatılmıştır. Merdiven boşlukları ve koridorlar soyguncular için çok cazipken, havalandırma zayıftı, merkezi iklimlendirme sistemi bulunmamaktadır” ([Koyuncu, 2011](#)).

Mimarların tasarladıkları konutlar ve onları kullanacaklar arasında hiçbir ilişki olmaması ve çözüm olarak Pruitt-İgoe yerleşiminin dinamiklerle yıkılması bu sürecin geldiği son noktadır ([Şekil 1](#)) ([Diler, 1996](#)). Mimarlar tarafından uygun prensiplerle ve ideal çözümlerle yapılan konutlar, sosyal ve ekonomik şartların doğru planlanmaması halinde ev olma özelliğini kaybetmektedir. Kullanıcılar zaman içinde kendilerine uyum sağlamayan, esneyemeyen, değişemeyen, dönüşemeyen konutlardan uzaklaşmaktadır.

1960'lı yıllarda yaşanan sosyal değişimler ve insan merkezli yaklaşımlar ile «kullanıcı» kent sakini, okuyucu, izleyici, katılımcı gibi terimlerle anılmaya başlanmıştır. Mimar ve ürünün yeniden tanımlandığı bu dönemde “kullanıcının bu ilişkide nerede olduğu” sorusu da gündeme gelmiştir ([Atay ve Demir, 2012](#)).

Şekil 1. The Pruitt-Igoe Myth [Pruitt-Igoe Miti] (2011) filminden bir kare
©UnicornStencilDocumentaryFilms(Fotoğraf: St. Louis Post-Dispatch akt [Koyuncu, 2011](#))

Figure 1. A still from the movie The Pruitt-Igoe Myth [The Pruitt-Igoe Myth] (2011)
©UnicornStencilDocumentaryFilms(Photo: St. Louis Post-Dispatch by [Koyuncu, 2011](#))

Sözü edilen tartışmalar Michel [Foucault'nun \(2003\)](#) mimari üretim ilişkilerini yeniden değerlendirmek amacıyla ortaya koyduğu “kuvvetler ilişkisi ağı” mimarın rolünün sorgulamasını sağlamıştır. Söylemlerin geliştirilmesi ile “kendiliğinden oluşan bir ilişkiler ağı”na dönüşen mimari üretim, [Gödel \(1964\)](#)'in ortaya koyduğu şekli ile “anlık etkinliklerle değişebilen” halini alır.

“Başından sonuna mimarın üretimi olan yapının biricikliğinde temellendirilen tutumun hem işlevsel hem de biçimsel yanı, yapıları kendi kendilerini düzenleyen dizgeler olarak görenlerce yadsınmaya çalışılıyor olmasıdır. Bu kurama göre yapıda etkin rolü oynayan kullanıcıdır ve mimarın rolü de kullanıcıya kendi içinde davranışlarını seçebileceği kafes sunmaktadır. Kullanıcının rahatı, mimar tarafından çevresine zorla yüklenen herhangi bir biçimin sonucu değil, kendi anlık etkinliğinin sonucudur” görüşüyle [Colquhoun \(1990\)](#) ve [Gödel \(1964\)](#)'in bahsettiği anlık etkilerin mimari ürünü yapısal olarak dönüştürebileceğini savunmaktadır.

Form-fonksiyon konusunun mimari üretimde “insan-merkezlilikten” uzaklaşma olduğunu savunan [Lefebvre \(1991\)](#)'ye göre, “Prefabrikasyon teknikleri ve yeni teknolojik imkânlar doğrultusunda, değişime açık, kullanıcının yorumuna izin verir nitelikteki yapıların inşa edilmesi gerekliliği, her tür tartışma zemini içinde merkezde konumlanmalıdır.”

Mimar mimari ürünü (özellikle konutu) oluştururken en doğru olanı arayıp bulmak, sunmak yerine “farklı yaşantılara cevap verebilen ve üzerinde uzlaşma sağlanan çözüm” ortaya koymak durumundadır ([Atay ve Demir, 2012](#)).

Yeni süreçte bireysel «kullanıcı» özerk bir katılımcıya dönüşmüş ve mekâna dair arzularını, gereksinimlerini uzman otoriteye (mimar) kimi zaman karşı durarak göstermiştir ([Uzer, 2017](#)). 1970'lerden itibaren ortaya çıkan kullanıcı katılımı yaklaşımı, konutun standardize edilerek metalaştırılmasına karşı doğan bir tepki olarak görülebilir.

Bir konutun kullanıcısının ihtiyacına bağlı ortaya çıkabilecek değişikliklere imkân sağlaması esneklik kavramı ile açıklanabilir. Alan yazında esneklik kavramına bağlı olarak adaptasyon ve kullanıcı memnuniyeti kavramları da yer almaktadır ([Gücesan, 2015](#)). Birbirlerinin yerine çok sık kullanılan esneklik ve adaptasyon kavramları [Webster's Dictionary \(2022\)](#)'de şu şekilde tanımlanmıştır:

Esneklik (ing: flexibility): *şartlara uymak üzere değişen*

Adaptasyon (ing: adaptation): *kendini yeni veya değişik şartlara uydurabilme yeteneği*

[Rabaneck vd. \(1974\)](#)'e göre esneklik: Kullanıcılara seçme ve kişiselleştirme imkânı tanıyan teknik yaklaşımları ve servis sistemlerini ifade ederken; adaptasyon ise: Kullanıcıların konutlarında ihtiyaçlarına göre planlama ve düzenleme yapabilmesini kapsamaktadır.

[Groák \(1992\)](#)'a göre esneklik: Çeşitli fiziksel düzenlemelere imkân tanıyabilme olarak açıklanırken; adaptasyon ise: Farklı sosyal kullanımlara imkân tanıyabilme kapasitesi olarak tariflenmiştir.

[Till ve Schneider'e \(2005\)](#) göre esneklik daha çok farklı fiziksel düzenlemeleri; adaptasyon ise kullanıcıların sosyal kullanım kapasitesini kapsamaktadır. Sosyal değişim ve ihtiyaçlar fiziksel değişim ve dönüşümleri beraberinde getirmektedir. Sosyal değişimler nedeniyle kullanıcıların konutlarına adapte olabilmeleri için, konutların fiziksel değişim ve dönüşümlere, esnek tasarım stratejilerine açık olması gerekmektedir.

Katılım kavramının gündeme gelmesiyle birlikte, [John Turner \(1972\)](#)'e göre mimar, mühendis gibi profesyoneller «imkân sunucu» konumuna gelmiştir ve mimar “buyurgan tutumlarını bir yana bırakıp insanlara daha fazla kulak vermeli, bir binanın nihai kullanıcılarının onlara öğretebileceklerine açık olmalıydı. İdeal durumda mimar, kendi rolünü, insanlara kendilerini barındırmaları konusunda yardımcı olmakla sınırlandırmalıydı” ([Ross, 2016](#)). [Turner \(1972\)](#) konutun bitmiş bir ürün olarak değil, bir süreç bir fiil olarak ve insanlara ne yaptığını anlama çabasıyla düşünülmesi gerektiğini bu sebeple de kullanıcının konut yapım sürecine katılmasının önemli olduğunu savunmaktadır. İnsanların evini inşa etmenin ötesinde finansal açıdan da idare edebilmesi, mutlu olma ve ait olma hislerinin oluşmasını sağlamaktadır.

Mimarlıkta esneklik ve adaptasyon ile başlayan daha sonra katılım fikri ile devam eden kavramsal gelişmelere [Habraken \(1972\)](#), [Friedman \(1990\)](#) ve [Turner \(1972\)](#) çözüm üreterek katkı sağlamıştır.

Danimarkalı Mimar John Habraken'in 1961 yılında yayımladığı ve sonradan İngilizceye çevrilen (1972 yılında çevrilmiştir) ‘An Alternative to Mass Housing’ isimli kitabında esnek tasarımlı konut yaklaşımı için teknik konularda alternatifler sunmuştur. N.J. [Habraken \(1972\)](#) kitlesel konut üretiminin bireyle konutun doğal ilişkisini engellediğini savunmuş ve açık plan sistemini önermiştir. Kullanıcının dahil olmadığı tasarım formlarını tekdüze bulmuş ve kullanıcıyı tasarım sürecine katmak için yapının temel bir ilke doğrultusunda planlanması gerektiğini savunmuştur ([İslamoğlu ve Gülay, 2018](#)). Support (destek) ve Infill (dolgu) olarak isimlendirilen temel elemanlar sayesinde kullanıcının müdahale edebileceği bir sistem önermiştir. Destek birimler yapıda kalıcı, uzun ömürlü ve temel alt yapıyı oluşturan parçaları; dolgu ise, daha kısa ömürlü, kullanıcının belirleyeceği ve adapte edilebilir parçaları ifade etmiştir. Sınırları belirli olan yapıda farklı düzenlemeler yapmak kullanıcının kararıdır ve kullanıcı bireysel ihtiyaçlarına göre yaşam alanlarını şekillendirebilmektedir ([Till ve Schneider, 2005](#)).

[Friedman \(2002\)](#), esneklik kavramını konutun kullanıcıların değişen ihtiyaçlarına konut içerisinde cevap verebilme yeteneği olarak, konutun kullanıcı ve konutları arasındaki uyumu her zaman sağlayabilme kapasitesini ise adaptasyon olarak açıklamıştır. [Friedman \(2002\)](#)'a göre kullanıcı birkaç birimi daha büyük bir birim elde etmek için birleştirip, gerektiğinde tekrar eski haline çevirebilmek için hacimleri manipüle edebilmeli, mekânsal düzenleme (tasarım

aşamasında uygun mekânların birleştirilmesi) yapabilmeli, yapının dışına ekleme yaparak genişleme veya orijinal hacim içerisine eklenti yaparak adaptasyonu sağlayabilmelidir.

Mimar mesleki bilgi ve deneyim sayesinde kullanıcı katılımlı bir süreci yönetebilir ve yöntem/bakış açısını geliştirebilir. Artık mimar standart insan için standart konutlar üretmeyecek, toplumun her bireyine kendi istek ve arzularına göre kullanabileceği, adaptasyon konusunda azami serbestlik sağlayan strüktürler tasarlayacaktır ([Friedman, 2002](#)).

4. YARIMI TAMAMLAYARAK VAR OLMAK: HALF A HOUSE

Mimar Alejandro Aravena liderliğindeki Elemental Şirketi, ilk olarak 2004 yılında inşası biten Şili Iquique'deki Quinta Monroy bölgesinin gelişimi için tasarladığı Half a House projesi uluslararası ilgi görmüştür. Yöntem, çerçeveyi ve her evin temel alanlarını oluşturarak küçük bir bütçeden en iyi şekilde yararlanacak şekilde tasarım yapmak ve geri kalanını konut sakinlerine zaman içinde tamamlamaları için bırakmaktır.

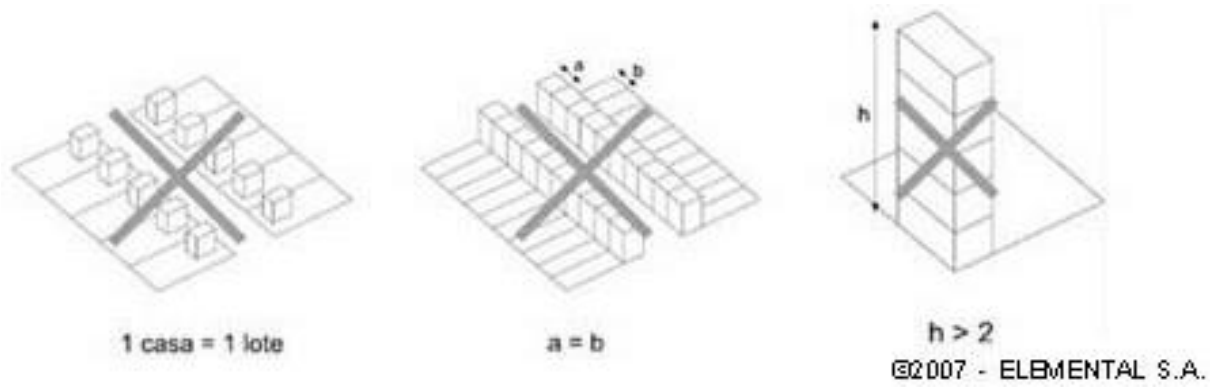
2002 yılında Şili'nin Iquique şehrinde 100 adet -düşük gelirli aileler için- konut inşa etmek için hükümetle anlaşmış ve birim başına altyapı, arazi, mimari için 7.500 dolarlık bir komisyon almıştır. Hükümetin mimardan çözmeyi istediği problem; Quinta Monroy mahallesinin 100 ailesini, Şili çölünde bir şehir olan Iquique'nin tam merkezinde bulunan son 30 yıldır yasa dışı olarak işgal ettikleri 5.000 m²lik alana yerleştirmek olarak tanımlanabilir.

Şili inşaat endüstrisindeki mevcut değerler göz önüne alındığında, 7.500 ABD doları, yaklaşık 30 m² inşa alanına izin vermektedir ve mevcut kullanım alanının fiyatı sosyal konutun normalde karşılayabileceğinden 3 kat daha fazladır. Amaç, aileleri çevreye taşımak yerine aynı yere yerleştirmektir. Şili hükümeti alanın altyapı elektrik, su, kanalizasyon, ulaşım gibi hizmetlerini karşılamıştır.

Birbirinden izole (ayrık düzen) konut tasarlamak ile ilgili sorun, arazi kullanımı açısından çok verimsiz olmalarıdır. Bu nedenle, sosyal konutlar, mümkün olduğunca düşük maliyetli arazilerde yapılma eğilimindedir. Öte yandan söz konusu arazi normalde şehirlerin sunduğu çalışma, eğitim, ulaşım ve sağlık olanaklarından uzaktır. Araziyi daha verimli kullanmak amacıyla sıra evler denenmiştir. Taban alanı genişliği konutun genişliğine ve dahası bir odanın genişliğine denk gelinceye kadar küçültülse dahi bir oda genişliğine sadece 66 aile sığabilmiştir. Bu alternatifteki sorun, bir aile yeni bir oda eklemek istediğinde, önceki odaların ışık ve havalandırmasına erişimi engellemesidir. Dahası, sirkülasyonun diğer odalar

aracılığıyla yapılması gerektiğinden mahremiyetten ödün vermektedir. Bu nedenle verimlilik yerine elde edilen şey aşırı kalabalık ve rastgelelik olacaktır.

Son olarak, arazi kullanımı açısından çok verimli olan yüksek katlı bina çözümü önerilmiştir. Ancak bu çözüm mekânsal genişlemeleri engellemekte ve bu yüzden burada her evin ilk inşa edilen alanı en az iki katına çıkarabilmesi esnekliğine ihtiyaç duyulmuştur. Mimarlık şirketi blok evler ve yüksek katlı, toplu konutlar ile sorunu çözmeyi düşündüğünde; kullanıcıların yüksek bloklar istemedikleri konusunda kararlı olduğunu, evini genişletmeyi, kendi mekânını oluşturmayı talep ettiğini ve hatta bu türden yüksek katlı toplu konutlar sağlandığı takdirde açlık grevi yapacak kadar ısrarcı olduklarını tespit etmiştir ([Şekil 2](#)).

Şekil 2. Araziye yerleşim için çözüm alternatifleri ([Aravena, 2004](#); [Elemental, 2016](#))

Figure 2. Solution alternatives for settlement on the land ([Aravena, 2004](#); [Elemental, 2016](#))

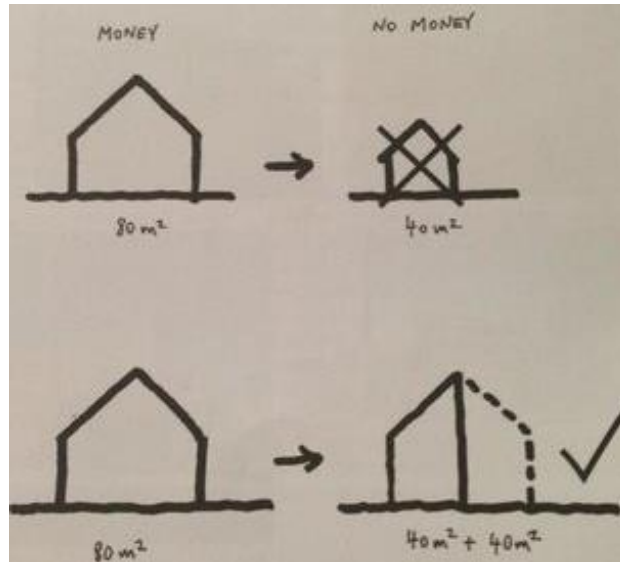
Elemental'ın artımlı konut için belirlediği beş tasarım koşulu; iyi konum, zamanla uyumlu büyüme, kentsel yerleşim, herkes için yapı, orta gelir sınıfına mensup aileler için yapısal çözümler şeklinde tanımlanmıştır. Başka bir deyişle tasarlanacak sosyal konutun düşük kat, yüksek yoğunluk, aşırı kalabalık olmadan çözülmüş olma, sosyal konuttan orta gelirli aile konutuna genişleme imkanı olmak üzere üç şartı dengelemesi gerekmektedir. Sözü edilen şartlar ve ilkeler izlenerek yapılan sosyal konutlarda araç kıtlığı ile karşılaşmadan, piyasanın aksine azaltmadan ve yerinden etmeden çözüm sunulabilmektedir. Evlerin boyutunu küçültmek ve sakinlerin yaşam kalitesini tehdit etmek, onları arazi maliyetinin çok daha az olduğu ama yetersiz hizmet alacakları çevrelere kaydırmak yerine artımlı konut önerilmektedir ([Aravena, 2004](#); [Elemental, 2016](#)).

Şirketin çıkış noktası sosyal konutun gider olarak değil yatırım olarak görülmesini düşündürmek olmuştur ([Barkul, 2022](#)). Bu nedenle, ilk sübvansiyonun zaman içinde değer katması, sosyal konutun da günden güne sıradan bir ev gibi değer kazanması amaçlanmıştır. Bu amacın diğer boyutu da Şili'nin 2003 yılından sonraki 20 yıl içinde konut açığını kapatmak için

sadece 10 milyar dolar harcayabilecek olmasıdır. Devletten alınan konut sübvansiyonu bugüne kadarki küçük aile ölçeğinde en büyük yardım olacağı için bu sübvansiyonun zamanla değer kazandırma ihtimali yoksulluğu terk etmenin kilit dönüm noktası olabilecek niteliktedir.

Bu bakış açısıyla ortaya çıkan “Half a House” projesinin öngördüğü iyi bir evin asgari koşullara sahip yarısını vermek; diğer yarısını teknik bir kılavuz ile birlikte, evi nasıl tamamlayacağını veya büyütebileceğini kullanıcıya anlatarak/öğretmek tamamlayabileceği zamana bırakmaktır (Archdaily, 2008). John FC Turner’ın konutun devam eden bir proje gibi düşünülmesi gerektiği, insanların kendi evlerini inşa edebilecekleri fikrinden çıkan Half a House fikri, yaklaşık 80 m² eve sahip olması gereken orta büyüklükte bir aileye bitmiş, kalitesiz, küçük bir ev vermektense 40 m² yarısı bitmiş bir ev vermektir (Şekil 3, Şekil 4) (Turner, 1972).

Önerilen proje çatı saçak kotunun yaklaşık üç kat yüksekliğine eşit böldüğü kompozisyona sahiptir ve sadece ıslak hacimlerin yerleri önceden belirlenmiştir. Geri kalan tüm doluluk ve boşluklar zamanla kullanıcının istek ve ihtiyaçlarına göre şekillenmek üzere en az müdahale ile bırakılmıştır. Kullanıcı asıl karar verici olarak yapının kullanım ömrü boyunca katılımcı rolünü sürdürmektedir. Yapılar arasında kalan ve zamanla avluya dönüşen kamusal mekânlar ile birlikte yapılar, fonksiyonu belirli mekanlardan oluşan konut olmaktan çıkmış; aidiyet duygusu oluşturan, zamanla gelişen ve değişen, çeşitliliğin kaosa dönüşmeden ortaya çıktığı, sosyal eşitlik fırsatı veren birer kent parçası haline gelmiştir.

Şekil 3. Yarısı Bitmiş Ev (Greenspan, 2016)

Figure 3. Half-Finished House (Greenspan, 2016)

Şekil 4. Half a House Yerleşimi ([Greenspan, 2016](#))

Figure 4. Half a House Layout ([Greenspan, 2016](#))

[Turner'in \(1972\)](#) çalışmalarından beslenen yaklaşıma göre konutlar hazırlanıp insanlara teslim edilen statik bir birim olmaktan daha ziyade, sakinlerinin ortak yaratıcılar olduğu, devam eden bir proje olarak düşünülmalıdır.

Yarı inşa edilmiş evler, kullanıcıların tek başına yapmakta en çok zorlanacakları üretimler olan; beton temeller, sıhhi tesisat ve elektrik tesisatı, yeni yaşam sahasına yollar, kanalizasyon kanalları, çöp toplama noktaları ve okullar gibi hizmetler yapılmış halde teslim edilmiştir. Kullanıcılar zamanla kendi konut birimlerini diledikleri malzeme ile ekleme yaparak kendi yaşam şartlarına uygun biricik yerlere dönüştürürler. Yarımını tamamlamak için emeğini ve malzeme bedelini ödeyerek kendi mekânının sahibi olurlar ([Şekil 5](#), [Şekil 6](#), [Şekil 7](#), [Şekil 8](#), [Şekil 9](#)).

Şekil 5. Yarisı tamamlanmış ev ([Greenspan, 2016](#))

Figure 5. Half-finished house ([Greenspan, 2016](#))

Şekil 6. Teslim edilen ev ([Mcknight, 2016](#))

Figure 6. Delivered house ([Mcknight, 2016](#))

Şekil 7. Tamamlanan ev ([Mcknight, 2016](#))

Figure 7. Completed house ([Mcknight, 2016](#))

Şekil 8. Yarı tamamlanan ev, Şili ([Mcknight, 2016](#))

Figure 8. Half-completed house, Chile ([Mcknight, 2016](#))

Şekil 9. Quinto Monroy mahallesi, Şili Half a House çizimleri ([Aravena, 2004](#); [Elemental, 2016](#))

Figure 9. Half a House drawings in Quinto Monroy neighborhood, Chile ([Aravena, 2004](#); [Elemental, 2016](#))

Şirket, 2010 yılındaki 8.8 büyüklüğündeki Şili depremi ve ardından gelen tsunamide neredeyse yıkılan şehirlerden biri olan Constitución'un yeniden inşasında da odak bir rol oynamış ve Villa Verde'yi yapmıştır ([Şekil 10](#), [Şekil 11](#), [Şekil 12](#), [Şekil 13](#)). Orman işletmesinde çalışanların oluşturduğu kalabalık nüfus için ise 85 m²'ye kadar büyütülebilen birimlerden oluşan konutlar tasarlamıştır. Tsunamiden zarar gören kıyı alanlarını yeniden ağaçlandırarak rekreasyon alanı olarak kullanılmasını öngören proje ahşap karkas sistemden oluşan konut birimlerini ormana yaklaştırarak doğa ile iç içe bir ilişki kurmayı hedeflemiştir.

Şekil 10. Villa Verde hava fotoğrafı ([Archdaily, 2008](#))

Figure 10. Aerial photograph of Villa Verde ([Archdaily, 2008](#))

Şekil 11. Villa Verde ([Archdaily, 2008](#))

Figure 11. Villa Verde ([Archdaily, 2008](#))

Şekil 12. Villa Verde tamamlanmış örnek ([Archdaily, 2008](#))

Figure 12. Villa Verde completed example ([Archdaily, 2008](#))

Şekil 13. Villa Verde tamamlanmış örnek ([Archdaily, 2008](#))

Figure 13. Villa Verde completed example ([Archdaily, 2008](#))

Şili'deki kaynak kıtlığından doğan Half A House girişimi ile depremde veya selde yıkılmayacak ve orada yaşayan insanlar için kendilerini güvende hisseden düşük gelirli evler üretilmesi amaçlanmıştır. Diğer yandan, herkes kendi evini inşa etme konusunda o kadar hevesli olmayıp, bazı kullanıcılar Elemental'in tasarımlarından memnun olmamıştır ama genel olarak, Aravena'nın söylemi ile "kıtlığı bir araç olarak" kullanmayı başarmak mümkün olmuştur (Aravena, 2004). Aravena ve arkadaşları yoksullukla mücadele etmeyi, kentlerde yaşam kalitesini yükseltmeyi, kullanıcıları sürecin içine dahil ederek etaplı bir çözüm önerisiyle ekonomik sorunları en aza indirmeyi ve insanlara onları mutlu edecek, evini istediği gibi şekillendirebileceği ortamlar sunmayı amaçlamıştır. Şirket internet sitesinde benzer amaç ve ilkeler ile tasarlanmış dört farklı projeyi tüm çizim, detay ve notları ile açık kaynak şeklinde kamuya sunmuştur (Elemental, 2016). Piyasaların ve hükümetlerin devasa hızlı kentleşme sorununun üstesinden gelebilmesi için önerilen tasarımların yerel düzenlemeler ve yapısal kurallara göre değiştirilerek ayarlanması gerekmektedir. Genel olarak bu projeler test edilmiş, topluluklar için faydalı olduğu kanıtlanmış ve çok acil bütçe ve politika kısıtlamaları kabul edilerek uygulanmıştır.

Aynı zamanda proje mimarlık camiası tarafından da kabul edilerek Alejandro Aravena , 2016'da Pritzker Ödülü'nü kazanmıştır (Bianchi, 2016).

"Sosyal olarak daha duyarlı bir mimarının yeniden canlanması, herkes için daha iyi bir kentsel çevre için savaşmak için gereklidir.

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Mimar Alejandro Aravena ve kurucusu olduğu Elemental Mimarlık Stüdyosu Half a House projesinde toplumu sürecin içine dahil etmeyi felsefe olarak benimsemiştir. Ekip kullanıcının üretime dahil edildiği, düşük bütçeli, mütevazı, uygulanabilir ve iyi tasarlanmış konutlar ile kendi felsefesini yansıtan konut projelerine imza atmıştır. Proje alanlarının gecekondü bölgesinden tasarlanmış bir bölgeye geçmesi sürecinde ilk adım hükümet tarafından atılsa da konutların yarısının maliyetini hükümet karşılamış kalan yarısını da konut sakinleri zamanla kendi istek ve ihtiyaçlarına göre tamamlamışlardır. Aravena ve ekibi sosyal konut ve kullanıcı katılımı konusunda kuramsal çalışmalardan etkilenmiş ve bu doğrultuda ilkeler belirlemişlerdir. Hükümetleri teşvik etmek amacıyla konut çözümlerini tüm detayları ile kamuoyu ile paylaşmıştır.

Alejandro Aravena ve Elemental Şirketinin mimarın rolü ile ilgili bakış açısı felsefenin varlık sorusuyla ortaya çıkan ve yer, iskan etmek, inşa etmek kavramlarına kadar ilerleyen bakış açısıyla örtüşmektedir. Kuramcıların katılıma dair yaklaşımlarını ve mimarın mesleki bilgisinin toplumsal faydaya dönüşmesini içselleştirebilen mimar, mimarlık mesleği ile ilgili bir bakış açısı benimsemiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde mimarın felsefeye başvurması, mimarlığın kendisi üzerine düşünmesi ve her sürecin bu kadar seri / standarda uygun ilerlediği dönemde mesleğin altını doldurma çabası Half a House örneğinin felsefe mimarlık ara kesitindeki önemini göstermektedir.

Ekip, insanın kendi mekanını tasarlama, düzenleme güdüsünü ve kendi oluş şekliyle var olma kaygısını anlamaktadır ve meslek insanı olarak kullanıcıya doğru çerçevede bu imkanı sunmaktadır. Çalışma kapsamında örnek projede mimarlığın sosyal ilişkiler, anlam, yararlılık, mimarlık-mimarlık dışı unsurlar, mimarın rolü ve tasarım süreci gibi birçok konuda yapıları çok boyutlu düşünme adına üretken bir eleştirel bakış ortaya konmuştur. Quinta Monroy'daki Half a House projesi, tüm bu parametrelerin iç içe var olduğu, sürecin izlenebilir ve mimar tarafından kontrol edilebilir ilişkilerle oluşturulduğu bir mimari pratik olarak değerlendirilebilir.

Endüstri Devrimi sonrası üretimin hızlanması, standardizasyon ve insanlar için standart mekan üretiminin eleştirilmesinin yanı sıra evrensel tasarımın ve herkes için mimarlık bakış açılarının makalede değinilmemiş olup asıl değinilmek ve eleştirilmek istenen; kullanıcının göz ardı edildiği ve sürece dahil edilmediği yaklaşımlardır. Half a House projesinde kullanıcı ile bire bir iletişim halinde olan mimari ekip bu anlamda şanslıdır. Zira inşaat sektöründeki aktör ve süreçlerin hepsi katılım fikrini uygulamaya müsait değildir. Half a House projesi sermaye, yatırım aracı mimari yerine yaşam kalitesini arttırmaya yönelik mimari anlayışından beslenmektedir.

Sonuçtan oldukça memnun olan şirket, diğer uygulamalarında da kullanıcı katılımlı yaklaşımdan vazgeçmeyerek maddi kısıtlar olmasa dahi "Half a House" projesindeki prensip ile yoksulluğa karşı bir duruş sergilemekte ve mimarın mesleki deneyimini, felsefeyi, kuramsal bilgileri kullanarak neler başarabileceğini gözler önüne sermektedir. Mimarın kontrolündeki yapım yöntemi, malzeme, projelendirme gibi süreçlerin yanında en büyük zorluk olan mimari olmayan öğeleri sürece dahil ederek mimarlık ve felsefe ilişkisini insana özgü, faydacı bir biçimde yorumlamıştır.

Teşekkür ve Bilgilendirme

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Ana Bilim Dalı 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı Güz Dönemi, MIM 7011 Mimarlıkta Felsefi Metinler doktora dersi kapsamında üretilen çalışmadan geliştirilmiştir.

KAYNAKLAR

Aravena Mori, A. G., 2004. Quinta Monroy.

ArchDaily, 2008. Quinta Monroy / ELEMENTAL" 31 Dec 2008. ArchDaily. Adres: <https://www.archdaily.com/10775/quinta-monroy-elemental> ISSN 0719-8884 (Erişim, 19.10.2022)

Atay, G. F., Demir, A., 2005. Mimari Üretimde Kullanım ve (ya) Katılım. Tasarım+ kuram, 8(14), 96-109.

Aydınlı, S., 2004. Epistemolojik açıdan mekân yorumu. Mimarlık ve felsefe, 40-51.

Barkul, Ö., 2022. "Sosyal Sürdürülebilirlik ve Konut" <https://www.youtube.com/watch?v=ioa2w7OBbq8&t=2354s> (Erişim, 19.10.2022)

Bianchi, M., 2016. Le Pritzker de Alejandro Aravena.

Bingöl, Ö., 2019. Sosyal Konut Yerleşmelerinde Kentsel Mekân Üretimi: İstanbul Kayabaşı 24. Bölge Sosyal Konut Yerleşmesi. Megaron Dergisi, Cilt, 14, 83-99. <https://doi.org/10.14744/MEGARON.2019.92160>

Biol, G., 2006. Modern mimarlığın ortaya çıkışı ve gelişimi. Megaron, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi, 3-16.

Cevizci, A., 2019. Felsefeye Giriş (7. Baskı), İstanbul: SAY Yayınları (s.11-44).

Colquhoun, A., 1990. Mimari Eleştiri Yazıları. Çev: Ali Cengizkan, Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı

Diler, T., 1996. Modernist Ve Post-modernist Yaklaşımların Toplu Konut Yerleşimleri Tasarımına Etkisi (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).

Elemental, 2016. <https://www.elementalchile.cl/en/>

Eyüce, A., 2011. Modernlik ve Türkiye’de Modern Mimarlık. Mimarlık Dergisi, 361, 58-60.

Foucault, M., 2003. İktidarın gözü: Michel Foucault. Ayrıntı Yayınları. Çev. Işık Ergüden.

Friedman, A., 1990. Design and Decision Making Model For Flexibility in North American Housing, Open House International, Vol.15, 1, 31-35.

- Friedman, A., 2002. The adaptable house: Designing homes for change, New York: McGraw-Hill.
- Gödel, K., 1964. "What is Cantor's Continuum Problem?", Kurt Gödel – Collected Works. Vol. II, ed. Solomon Feferman, Oxford University Press, 1995, New York.
- Greenspan, S., 2016. %99 Invisible <https://99percentinvisible.org/episode/half-a-house/> (Erişim, 30.11.2022)
- Groák, S., 1992. The Idea Of Building: Thought And Action In The Design And Production Of Buildings. London: E&FN Spon: An.
- Gücesan, M., 2015. Esneklik Kavramının Konutlarda İrdelenmesi ve İstanbul Metropolünden Seçilen Örnekler Üzerinden Karşılaştırmalı Analizi (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Yılmaz E., 2013. Heidegger: Mimarlık Üzerinde Bir Gölge, Arkitera <https://www.arkitera.com/haber/heidegger-mimarlik-uzerinde-bir-golge/> (Erişim,30.11.2022)
- Gürsel, Y., 1993. Mimarlık nereden nereye. Ege Mimarlık Dergisi, 1(2), 59-61.
- Habraken, N.J., 1972. Supports: An Alternative To Mass Housing, New York: Praeger Publishers
- Hacılibeyoğlu, F., 2014. Mimari Tasarım Sürecinde Katılım Sorunu ve Yaklaşımlar. Mimarlık Dergisi, Sayı:379, s.48-52.
- Heidegger M., 1971. Building, Dwelling, Thinking & Poetry Language, Thought, içinde (Translated by A. Hofstadter) Harper, Row, New York
- Heidegger, M., 1977. The Question Concerning Technology and Other Essays, New York: Harper and Row.
- İnam, A., 2002. Mimarın felsefeden devşirebilecekleri üzerine. Der. Şentürer, A., Ural, Ş. ve Atasoy, A.), Mimarlık ve Felsefe içinde, 126-131.
- İslamoğlu, Ö., Gülay, U., 2018. Mimari Tasarımda Esneklik Yaklaşımlarına Kuramsal Bir Bakış. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 8(4), 673-683. <https://doi.org/10.7456/10804100/007>
- Koyuncu, P., 2011. Modern Mimarlığın Öldüğü Gün. Arkitera Adres: <https://www.arkitera.com/haber/modern-mimarligin-oldugu-gun/> (Erişim, 19.10.2022)
- Lefebvre, H., 1991. The Production of Space, translated by Nicholson-Smith D, (Blackwell, Oxford)
- McKnight, J., 2016. Alejandro Aravena makes housing designs available to the public for free. Dezeen Adres: <https://www.dezeen.com/2016/04/06/alejandro-aravena-elemental-social-housing-designs-architecture-open-source-pritzker/> (Erişim, 19.10.2022)
- Muthesius, S., 1992 "İngiltere'de Toplu Konut ve Sosyal Konut", Ed.: İ. Bilgin, M. Karaören

- (editörler) Türkiye’de Son On Yılda Toplu Konut Uygulamaları Sempozyumu, İstanbul, YÜMFED Yayınları, s. 71-103.
- Ojalvo, R., 2012. Modernitenin İki Yüzü Arasında Mimarlık: “Mesken Tutmak” tan Göçebelige. Skop Dergisi, 2.
- Örnek, Y., 2015. “Mimarlık ve Felsefe: Çağdaş Filozofların Mimarlığı Yeniden Düşünmesi”, ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, 8(2), s. 125-139.
- Özcan, U., Güngör, S., 2019. "Yersizleşmeye Rağmen / Tadao Ando’yu "Yer" Bağlamında Okumak", Yapı Dergisi, Sayı: 453, s:42.
- Rabaneck, A., Sheppard, D., Town, P., 1974. Housing Flexibility/Adaptability. Architectural Design, (2), p.76-91
- Ross, A., 2016. Mimarın Yok Oluşu çeviren: Elçin Gen E-Skop <https://www.e-skop.com/skopbulten/mimarin-yok-olusu/3121>(Erişim, 19.10.2022)
- Sharr, A., 2013. Mimarlar için Heidegger. (Çeviri V. Atmaca). İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Şentürer, A., 2002. “Mimarlıkta Felsefe Nerede Duruyor?”, Mimarlık ve Felsefe. A. Şentürer, Ş. Ural, A. Atasoy (Ed.), İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, s. 132-145.
- Till, J., Schneider, T., 2005. Flexible Housing: The Means To The End. Architectural Research Quarterly, 9 (3/4), 287-296. <http://www.philau.edu/learning/documents/Chicago2010.pdf>(Erişim, 19.10.2022)
- Turner, J. F., 1972. Housing issues and the standards problem. Ekistics, 152-158.
- Uluoğlu, B., 2002. “Mimarlık Bilgisinin Çifte Kimliği ve Kavramsallaştırılış Biçimi Üzerine”, Mimarlık ve Felsefe. A. Şentürer, Ş. Ural, A. Atasoy (Ed.), İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, s. 52-67.
- Uzer, E., 2017. Katılımcı Tasarım: Nasıl ve Kim İçin? <https://xxi.com.tr/i/katilimci-tasarim-nasil-ve-kim-icin> (Erişim, 19.10.2022)
- Webster’s New World Dictionary, 2022 “Flexibility, Adaptation”. <https://www.merriam-webster.com/> (Erişim, 19.10.2022)
- Yücel, A., 2002. “Mimarlık Nedir, Mimar Kimdir, (Felsefeye Nasıl Başvurur)?”, Mimarlık ve Felsefe. A. Şentürer, Ş.Ural, A. Atasoy (Ed.), İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, s. 12-17.